

עלון שבועי מבית "בני אמונים"

וכל מאמינים

פרשת ויגש

פניני אמן ותפילה בפרשה

מאוצרות אמונים

שבועים היו לו, והכתוב קורא אותו 'נפש' לפי שהיו עובדים לא-ל אחד" (רש"י בשם מדרש ויק' ד ו).

מדי בוקר אנו מברכים בברכות השחר: "שלא עשני גוי", ותמנהו המפרשים שהלוא לשון 'גוי' נאמרה אף כלפי עם ישראל, ככתוב (שמואל ב' ז כג): "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ?"

על פי דברי המדרש שהביא רש"י ביאר רבי שלמה קלוגר:

את עם ישראל העובדים כולם לא-ל אחד ניתן לכנות כגוי" רק בהצטרפם יחד, אך אומות העולם העובדים לאלוהים רבים - כל אחד מהם נחשב כגוי" בפני עצמו. מעתה כאשר מברך היחיד 'שלא עשני גוי', ממילא ברורה כוונתו - שלא עשני כאומות העולם שכל יחיד מהם נחשב גוי" בפני עצמו.

שור"ת 'האלף לך שלמה' סימן לד'

הפסקה בשמע ישראל לברוך שם

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מִן־פִּתְחוֹתָיו וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אֲבִיו וַיִּשָּׁנָה וַיֵּדָא אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו וַיִּבְרַךְ עַל צְוֹאֲרֵיו עוֹד" (מו טז)

"אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע" (רש"י).

מכאן הביא רבנו הגר"מ (בביאורו לשו"ע, או"ח סו א) ראייה לפסק השלחן ערוך (שם) שאין להפסיק בפסוק ראשון של קריאת שמע, וכן בין 'שמע ישראל' לברוך שם' (בית יוסף שם), אפילו כדי להשיב שלום למלך. שהרי מובאר כאן כי יעקב לא הפסיק כדי לענות ליוסף על אף שהכיר בו כמלך (ראה להלן מו לא, וברש"י שם).

אך ציין הביאור הלכה' (שם ד"ה שלא) כי ראייה זו מוכיחה רק לגבי הפסוק 'שמע ישראל', ולא לגבי 'ברוך שם', שהרי לא אמרו יעקב באותה שעה, אלא קודם פטירתו (פסחים נו א).

הטוב והמטיב אף על הצרה

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פֶּרְעָה יְמֵי שְׁנֵי מִגְרֵי שְׁלֹשִׁים וָאֶת שְׁנֵי מִעֲטֵ וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שְׁנֵי חַיָּי" (מו טז)

ב'דעת זקנים' מבעלי התוספות הובא בשם מדרש:

"למה חי יעקב פחות מאביו ל"ג שנים? אלא, אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'אני הצלתיך מלגן ומעשו ומשכס והחזרתי לך דינה ויוסף ואתה אמרת 'מעט ורעים' היו ימי חיך, חיך אני נוטל מהם כפי חשבון התיבות שאמרת והם הל"ג תיבות שיש מ'יאמר פרעה אל יעקב' עד 'ימי מגוריהם' (חזקוני' בשם מדרש).

יש להבין את פשר התביעה על יעקב, הלוא גם אם ביקש להתרעם על כך שחיו היו 'מעט ורעים', אף שאמרו (ברכות נד א) כי: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", מכל מקום פירשו כי על הטובה מברך 'הטוב והמטיב' ועל הרעה 'דין האמת', ומכאן שמותר לאדם להכיר בכך שהרעה היא 'דעה'?

ביאר רבי חיים שטיין ראש ישיבת טלז אוהיו:

אכן, בשעה שפוקדת הרעה את האדם די בכך שיצדיק את הדין בברכת 'דין האמת', אולם יעקב הצדיק הרי כבר נוכח שמכירת יוסף הייתה לטובה בעבורו, ועל כן נתבע כשאמר 'מעט ורעים' ולא בירך 'הטוב והמטיב'.

ספר זכרון שם עולם עמוד 14

ניזוקין' (פסחים ח ב).

אף כאן, ברדתם למצרים היו האחים בגדר 'שלושי מצוה', שהרי הלכו במצוות אביהם, אולם בשבועם לא נחשבו כ'שלושי מצוה', על כן הזהיר יוסף לבל יפסיקו בשבועם פסיעה גסה, פן יסכנו את מאור עיניהם.

'ברכת אהרן' ברכות ו ב

חיים בזכות צ' אמינים

"וַיֹּאמֶרוּ הַחֵיתָנוּ נִמְצָא חַוָּה בְּעֵינֵי אֲדָנִי" (מז כה)

בספרו 'מדבר קדמות' (מערכת א' אות לג) הביא החיד"א בשם המקובל רבי אליעזר פואה, תלמיד הרמ"ע מפאנו: "כל האומר צ' פעמים 'אמן' בכל יום אין המכשפות יכולות להזיק לו - כך שמעה אישה אחת ממזיק שנשלח לקחת את ילדה החי בעודה ישנה, והשיב המזיק שאינו יכול לעשות זאת שכן אמו ענתה צ' פעמים 'אמן' היום, וכשהתעוררה האשה שמעה זאת".

רמז לדבר נוכל למצוא בפסוק שלפנינו: "וַיֹּאמֶרוּ הַחֵיתָנוּ" בזכות 'נמצא' - אותיות: צ' אמן.

'ערות יהודה' עמ' טז

הזכרת זכות אבות בתפילה

"וַיִּבֶא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זִבְחִים לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב" (מו א)

כתב רש"י כי הטעם שתלה יעקב את זכותו ביצחק אביו ולא בזכות אברהם זקנו, הוא משום ש"חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו". אלא שלפי הל"ל תמה הרמב"ן מפני מה כשביקש יעקב להינצל מעשו שבא לקראתו (לעיל י ב) הזכיר אף את אברהם בתפילתו: "אֱלֹהֵי אֲבִי אֲבְרָהָם וְאֵלֵינוּ יִצְחָק"?

פירש רבנו דוד הלוי סגל בעל ה"ט"ז בספרו 'דברי דוד':

לעיל התפלל יעקב על העתיד, וכיוון שחשש שמא אין די בזכות אביו לבדה כדי להועיל לו, לפיכך הוסיף והזכיר אף את זכותו של אברהם. אך כאן שבא להודות על העבר והזכרת אביו הייתה רק מפני כבודו, נמנע הוא מלהזכיר את אברהם כדי שלא לפגוע בכבודו של אביו, כאלו אין די בזכותו לבדה להגן עליו.

ביאור נוסף לכך כתב רבי מרדכי יוסף מאיזביצא בספרו 'מי השלח':

כיוון שיצחק אביו הצטווה מפי הגבורה: "אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אלקיך" (לעיל כו ב), ופירש רש"י שם: "שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדא לך", חשש יעקב שמא אף הוא נכלל בציווי זה. לפיכך כשהתפלל על עניין זה טרם ירידתו למצרים הזכיר את יצחק אביו, ואכן נענה (להלן פס' א): "אֲנֹכִי הֵא-לְ אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֵל תִּירָא מִדֶּה מִצְרִימָה".

'שלא עשני גוי' - ברכה ליחיד

"כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב בִּהְיֶה מִצְרִימָה שְׁבָעִים" (מו כז)

'עש' - שש נפשות, והכתוב קורא אותן (לעיל לו ו): 'נפשות ביתו', לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלוהות הרבה. 'יעקב' -

תפילה על קברי הצדיקים מתקבלת מחמת צערם

"וְהָיָה קִרְיָתוֹ כִּי אֵין הַנֶּזֶק וְנָתַן" (מד לא)

ביאר בעל 'עקידת יצחק': כלל ידוע הוא כי אין הקדוש ברוך הוא מעניש את החוטא אם מחמת עונשו ייגרם סבל לאחרים שאינם צריכים להיענש. כך גם טען יהודה לפני יוסף: אף אם בנימין צריך להיענש, אינך יכול להענישו, שכן הדבר יגרום ליעקב הצדיק צער שאינו מגיע לו.

ביסוד זה ביאר מהר"ם שיק את סגולתה המיוחדת של תפילה על קברי הצדיקים; המתים מצטערים בשומעם את צרות המתפללים על קברם, ומשום שצער זה אינו מגיע להם, מושיע הקדוש ברוך הוא את המתפללים.

רבי אלחנן וסרמן הי"ד הוסיף וביאר על פי זה את המסופר בירושלמי (תענית ג יא) על רבן יוחנן בן זכאי, שבשעת הבצורת שלח את ספרו לעמוד לפני ההיכל ולבקש: 'יריבונו של עולם, הורד לנו גשמים, שכן רבן יוחנן רוצה להסתפר ואינו יכול מחמת צערו על עצירת הגשמים', ואכן מיד כשסיים הספר את תפילתו החל לרדת גשם.

אף במעשה זה נוכל להבחין, כי אמנם סבלם הגדול של הציבור ממיעוט הגשמים, גדול היה עשרת מונים מסבלו של רבן יוחנן שלא יכול היה להסתפר, אך כיוון שסבלם של אלו הגיע להם מחמת חטאיהם, ואילו רבן יוחנן סבל בחינם, לפיכך דווקא סבלו של ר' יוחנן הוא שסיים את הבצורת.

שור"ת 'מהר"ם שיק' או"ח רצב; 'קובץ הערות', ביאור אגדות סי' ד אות ד'

'חומש חליפת שמלת' - למנוע ברכה לבטלה

"וַיִּלְבֹּשׁ יִצְחָק שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֶמֶשׁ חֲלֻפַת שְׁמֹלֶת" (מה כב)

בירושלמי (ברכות א ט) נאמר כי המקבל כלי במתנה מחברו מברך 'הטוב והמטיב', כיוון שהמונח מנהג את המקבל והנותן כאחד (וכן פסק השו"ע או"ח רכג ה). ובפירוש 'שדה יהושע' על הירושלמי (שם) הוסיף כי על קבלת צדקה אין מברכים, שכן הצדקה גורמת בושה למקבל (וכן הביא להלכה בבאליה רבה' שם ט).

בכך ביאר רבי נסים אברהם אשכנזי מאימרי את הטעם שיוסף הוסיף לבנימין על 'שלוש מאות כסף' עוד 'חמש חלפות שְׁמֹלֶת'; חשש יוסף פן יברך בנימין 'הטוב והמטיב' על הכסף שניתן לו ויהיה בכך חשש 'ברכה לבטלה', על כן הוסיף לו מנות בגדים כדי שהברכה תחול עליה.

שור"ת 'מעשה אברהם' סימן מד

פסיעה גסה בדרך לבית הכנסת

"וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵל תִּרְגְּזוּ בַּדֶּרֶךְ" (מה כד)

"אל תפסיקו פסיעה גסה" (רש"י).

מפני מה לא הזהיר אף יעקב על כך טרם רדתם למצרים?

ביאר רבי אהרן לוי רבה של רי"ש:

בגמרא (ברכות ו ב) מובאר כי ביציאתו של אדם מבית הכנסת אסור לו לפסוע פסיעה גסה, אולם בדרכו לבית הכנסת מצווה עליו לרוץ. ופירש רבי יאשיהו פינשו (פירוש הרי"ף) על עין יעקב (שם) כי כיוון שפסיעה גסה מכהה את מאור עיני האדם (שבת קיג ב), לפיכך בשבוע מבית הכנסת עליו להימנע מכך, ואילו בדרכו אל בית הכנסת מותרת פסיעה זו, שכן 'שלושי מצוה אינן

ביום א' ו' בטבת (תצ"ו) יחול יומא דהילולא של גאון הדורות
רבנו יעקב רייזר זצ"ל, בעל 'שבועת יעקב' וספרים נוספים.

כך כתב בספרו 'עיון יעקב' (סנהדרין קב א):

"כל מי שבידו לברך בקול ולזכות את הרבים בעניית אמן ואינו עושה הרי הוא גוזל זכות עניית אמן מן הרבים, והרי הוא חוטא ומחטיא את הרבים"

ברכות השחר: בקול. כוונה. בחברותא.

ברכה בקול זיכוי הרבים!

תענה אמונים

הארות בסדר התפילה

מצוות אהבת ה'

המפתח לקיום המצוות כולן

לאחר שקיימנו את מצוות ייחוד ה' בפסוק 'שמע ישראל', ממשיכים אנו למצווה הבאה אחריה, זו המובעת בפרשת 'ואהבת' שסמכה אותה התורה לפסוק 'שמע ישראל'.

מצוות 'עשה' מוטלת על כל אדם מישראל לאהוב את ה' (ס"ה"מ לרמב"ם ג, סמ"ג ג ועוד). כה חשובה היא מצווה זו, עד שהצטוו בה בשלושה עשר מקומות בתורה (בספר הרקח שרש אהבת ה' מנא). ובתנא דבי אליהו (רבה כח) הובא שלפיכך ניתנה היא לאחר קבלת עול מלכות שמים ללמדנו על גודל חשיבותה.

הרמב"ם ביאר במילותיו המפעימות את מהותה של מצווה זו (תשובה יג): "וכיצד היא האהבה הראויה - הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד... בין בשבתו, בין בקומו, בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אהביו שונים בה תמיד".

חשיבותה וגדולתה של מצווה זו, נובעת מכך שהיא המפתח לקיום המצוות כולן. שכן אם יתחזק האדם באהבת ה', יבוא מתוך כך לקיום מצוותיו (ספר הברית ח"ה מ"ד פ"ה), וכן משום 'כי היא תכלית התכונות וסוף המעלות במדרגות אנשי העבודה' (וה"ל, פתיחה לשער אהבת ה'). "הוא התכלית היקר שאפשר במין האנושי, והוא האושר האמתי, והוא תכלית התורה והמצוות" (תולדות יצחק בראשית יח א).

כאמור, באמצעות אהבת ה' מגיע אדם לקיום המצוות, אולם אינה דומה האהבה שקודם עשיית המצוות הבאה מתוך הכרה ברוב הטובות שעשה עמו ה', לאהבה שמתעוררת לאחר עשייתן; אהבה שלאחר העשייה, הבאה מכוח הכרה ברוממותו יתברך, ביכולתה לגרום ליהודי להתאוו ולכסוף לעשות אף מצוות שאינו מחויב בה, וכפי שכתב בספר החינוך (ת"ח) כי לא יגיע אדם לשלימות בקיום המצוות אם אינו בדרגת אהבת ה'.

מהות המצווה

כתבו רבותינו כי האהבה בודאי אינה יכולה לבוא בפנייה, אלא מהות המצווה היא שישתדל האדם לעשות כל מאמץ כדי לקנותה. וכפי שכתב בספר החינוך (סו): "שנחשוב ונתבונן בפקודיו ופעולותיו עד שנשיגהו כפי יכולתנו ונתענג בהשגחתו בתכלית העונג".

הוסיף ואמר רבי ישראל מטשורטקוב: מן הכתוב עצמו אנו למדים לנהוג כך, שכן הצטוונו: "בכל לבבך" - מלבך הפועם ומניע את כוח החיים שבך, "בכל נפשך" - מכך שהבורא מחיה אותך בכל רגע, "ובכל מאודך" - מהטובות הרבות שעושה הוא עמך בענייני ממונו ומצליח את מעשה ידיך; התבוננות בכל אלו יחד תביאך למדרגה גבוהה באהבת ה' (אות מלך עמ' קסב).

אהבה תמורת אהבה

הצעד הראשון בדרך לאהבת ה' הוא לפנות מהלב כל אהבה אחרת וזולתה. המגיד מדבונא (אהל יעקב ואחנתן) המשיך זאת לאדם פשוט שאירח את המלך בביתו. הרי לא ייתכן שיכניסו לביתו לפני שיפנה לכבודו את הכלים הפחיתים והבזויים מן הבית. כך באהבת ה', כל זמן שהלב מלא באהבות ותאוות אחרות אין הוא יכול להתמלא באהבת ה'.

הוסיף וחייד המגיד מדבונא: נשמח כל אדם משתוקק מטבעה לאהוב את ה' ולהתקרב אליו, אלא שהיא אסורה בבבלי הנוף ובתאוותיו. ברגע שיעזוב האדם את דרכו הקלוקלת מיד תדבק נפשו בה. כאותו כפרי שנכנס לחנות בגדי משי יוקרתיים, אך לא מצא בגד שהלם את מידותיו. רק כאשר הסיר מעליו את בגדיו הבלואים והגסים, גילה פתאום כי בגדים רבים הולמים את מידותיו. כך האדם, כל זמן שלא יפנה את לבו מתאוות וממחשבות זרות, לא יוכל ללבש אדרת של אהבת ה'. לכן מזה התורה בהמשך הפסוק - כיצד יקיים אדם: "ואהב את ה' אלקיו בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", כאשר יקיים בעצמו "והיו הדברים האלה... על לבבך" - ממש, בלא שיחצצו בינם לבין הלב תאוות ומחשבות זרות.

והרי הדברים מבוארים בדבריו הידועים של הרמב"ם בהלכות גירושין (ב כ) על אודות דין "כופין לדון עד שיאמר רוצה אני" - "מי שתקפו צרכו הרע לבלט מצוה או לעשות עבירה והזכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה... מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו שיתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לצדו". כך בעניין האהבה, כעת שנקטוב את אהבת הרע ממילא תתעורר בלבנו אהבת הבורא (ע"פ 'שפת אמת' שבת שובה תרל"ט).

מעניין לעניין באותו עניין: בהספדו המרטיט של מרן החפץ חיים' על בנו שנפטר בקיצור ימים סיפר על אישה שחיה בתקופת גזירות ת"ח ות"ט. כאשר רחמנא לצילן שחטו את בנה יחידה לבגד עניינה, הצדיקה עליה את הדין ואמרה: "ריבונו של עולם, כל זמן שהיה בני חי היה לי חצי בן, אלא אהבתך לאהבתו, כעת שנקלחתו ממני אין בלבי אלא אהבה אחת אליך יתברך".

סיים החפץ חיים: "כל מי אני משתוקק לעבוד את ה' בכל לבי, אלא שאהבת לבי מחולקת בין בני ובנותי, עתה שהתפנה חלק אחד הריני מקדישו אליך יתברך" (לקח טוב ואחנתן).

האהבה תלויה בהתבוננות

"לפי שנאמר 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך', אינו יודע כיצד אוהבים את המקום. תלמוד לומר 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך', תן הדברים האלה על לבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו" (ספרי ואחנתן ל).

בספרו 'שם עולם' (פ"ב) הביא החפץ חיים' משל נפלא המבאר את הדברים, לעשיר שהיה לו משרת פשוט ובור. פעם הוצרך העשיר להיעדר מביתו לתקופת מה. קרא למשרתו, נתן בידו רשימת מטלות שיש לבצע בכל יום והורה לו לקרוא את הרשימה פעמיים ביום כדי שלא ישכח לעשות את משימתו.

כאשר עבד העשיר ממסעו נדהם למצוא בית מוזנח ועזוב. לתמימתו הסביר המשרת בתמימות כי הקפיד לקרוא את הרשימה פעמיים בכל יום כבקשת אדונו...

אף אנו, אם נקרא קריאת שמע פעמיים ביום בלא התבוננות לא נגיע מתוך כך לאהבה המיוחלת, רק אם נתבונן היטב בחיבות היוצאות מפניו ונבצע את הדברים הלכה למעשה אזי תתעורר האהבה בליבנו ותוקד בו תדיר.

מעשה אמונים

סיפור שבועי על אמן ותפילה

ישועה בטרנסנסטריה

הסיפור המיוחד שלפניכם התרחש בעבר יום הכיפורים האחרון, תשע"ח, אי שם בפינה נידחת של הגלובוס. הוא טומן בחובו מסר נוקב על כוחה של תפילה בעת צרה, ברגעים שחש האדם כי אין מי שיוכל להושיעו מבלעדיו יתברך, או אז תפילתו נשמעת ובוקעת את הרקיעים כולם.

מדינות מזרח אירופה שבשנים עברו היו מלאות וגדושות בתורה וביהודים כשרים ותמימים שעבדו את ה' בכל מאודם. לאחר השואה האיומה, ובפרט לאחר שנים ארוכות של שלטון קומוניסטי ערץ ומזכא, הפכו מדינות אלו לארץ צייה ושוממה מבחינה רוחנית.

אולם כפי שכבר הובטחנו: "לכללי ידך מננו נדח" (שמואל ב יד יד), בעשרים השנים האחרונות התחוללה מהפכה אדירה ברחבי היבשת, זאת בעיקר בשל פעילותם הנפלאה של ארגוני הקירוב המופלאים שקמו מאז התמוטטות הקומוניזם, ובחשדי שמים זכו להחיות רבבות אלפי נשמות יהודיות מהניתוק שנכפה עליהן ולהשיב לחיק היהדות.

אחד מאותם ארגוני קירוב נטל על עצמו את היוזמה, לחזק קהילות יהודיות נידחות שאינן סמוכות לערים מרכזיות, ולהגיע אף לליבם של יהודים בודדים הדרים בערים מרוחקות ואינם שייכים לקהילה מסודרת.

פעילותו של הארגון מתרכזת בעיקר בחודש תשרי, שבו נשלחים מטעמו לקהילות בעלי תפילה, בעלי תקיעה ורבנים שידריכו את היהודים בהלכות החגים ומנהגיהם, אולם היא מתפרשת על פני השנה כולה. עבודת ההכנה היא יסודית ופרטנית ואורכת חודשים רבים. יעדה הסופי הוא שבכל מקום שקיימים בו תשעה יהודים, ימצא בתקופת החגים יהודי נוסף - שליח הארגון שידריכם ויקרב את ליבם לאביהם שבשמים.

לצורך פעילותו מגייס הארגון בכל שנה עשרות פעילים המתנדבים לעשות את החגים במחיצתם של יהודים רחוקים, במקומות נידחים ביותר, כדי להביע את הניצוץ היהודי החבוץ בקרבם.

כך מצא עצמו אחד מפעילי הארגון, נתנאל (שם בדוי), עושה את ימי ראש השנה בעיירה זעירה ונידחת השוכנת במדינת מולדובה הנחשלת. בחסדי שמים הוא הצליח להתחבר לבני הקהילה כל כך, עד שהם לא נתנו לו לעזוב את המקום, טרם יבטיח לשוב ולעשות עימם אף את היום הקדוש.

שבעה ימים עמדו אפוא בפניו, שבמהלכם תכנן להגשים שאיפה ישנה ולצאת למסע ארוך על פני רחבי מדינת אוקראינה ולפקוד את קברי הצדיקים הרבים הפזורים בה. לשם כך הוא שגר רכב מחברת השכרה מקומית והחל את מסעו.

באשמורת הבוקר של ערב יום הכיפורים, לאחר מסע ארוך ומייגע, התייצב נתנאל במעבר הגבול שבין אוקראינה לטרנסנסטריה.

טרנסנסטריה הינה חבל ארץ צר וארוך השוכן בין הנהרות בוג ודניסטר. עשרה קילומטרים רוחבה הממוצע וארבע מאות קילומטרים אורכה. בתקופת מלחמת העולם השנייה נכבש חבל ארץ זה בידי הגרמנים וצורף על ידם למדינת רומניה, כמחוז על הסיוע הצבאי והמדיני שהגישו הרומנים לגרמנים. מאז ועד היום מעמדה שנוי במחלוקת, בעוד רוסיה מגדירה אותה כמדינה עצמאית, ואילו מבחינת האו"ם נחשבת היא כחלק בלתי נפרד ממולדובה.

נתנאל לא נשלח לטרנסנסטריה אולם הוא נאלץ לחצותה לאורכה כדי להגיע אל העיירה הנידחת שבה עמד לעשות את יום הכיפורים.

מעבר הגבולות התבצע בהצלחה, ולאחר נסיעה מתישה בת חמש שעות רצופות, בעוד היום גדול, נכנס רכבו של נתנאל למעבר הגבול שבין טרנסנסטריה למולדובה.

כאן התעוררה לנתנאל בעיה: התאריך הרשמי של חזרת רכבו פג בחצות הלילה הקודם, ויחד עמו פג תוקף ביטוח הרכב. החוק במדינת טרנסנסטריה קובע כי הנוהג ברכב ללא ביטוח נחשב כעברייני פלילי ואמור להיענש על כך בחומרה.

נתנאל היה המום כאשר פקיד הגבולות סירב לתת לו לעבור ואף ביקש לפסול את דרכונו כעברייני פלילי, כשהוא מוסיף כי אף פקיד הגבולות שנתן לו להיכנס אל המדינה עתיד לתת את הדין על כך.

משנוכח במצוקתו של נתנאל הייתה בפיו של הזקיף הצעה מעט יותר נדיבה: "אוותר לך על פסילת הדרכון אם תצא מן המדינה בחזרה דרך מעבר הגבול שדרכו נכנסת לפני כחמש שעות". "אני, בכל אופן לא אתן לך לעבור", הוסיף והבהיר.

נתנאל לא ידע את נפשו. הוא סב על עקבותיו והתנה את רכבו בצד הדרך, כדי לא להפריע לתנועה הזורמת.

השעה המתאחרת בהירה לו כי המחשבה על שיבה לאחור אינה רלוונטית, שכן מרבית הסיכויים שיתקע למשך כל יום הכיפורים בחבל ארץ שאפילו את שמו לא הצליח להגות. אף אפשרות של פסילת הדרכון לא באה בחשבון, שכן בלעדיו לא ניתן היה לחשוב על מעבר בין המדינות.

המחשבות המטרידות, יחד עם תחושת הבדידות וחוסר האונים, גרמו לו לכאב ראש. הוא הרכין את ראשו על ההגה ושקע באמירת תהלים דומעת ונגרשת.

כמה דקות של תפילה מעומק לב פעלו את פעולתן. במוחו של נתנאל הבזיק לפתע רעיון נועז. הוא נשק לספר התהילים והשיבו לתיקו, אחרי הסיר מראשו את הקסדת הקפיד לחבוש בנסיעתו מחשש 'עיינא בישא', וחשף את כיפתו הבהוקת.

כך, במראה יהודי מובהק שב אל הזקיף החסון שעמד במעבר הגבול והחל לפנות אליו בעברית צחה: "אני יהודי לילה זה הוא יום הכיפורים שלנו, ואני מוכרח להמשיך בדרכי אל מחוז חפצי. אינני יכול לשוב לאחור, וגם פסילת הדרכון אינה אפשרות בעבורי. אנא, החתם לי את הדרכון והנני לי לעבור בזריזות".

וכאן ציפתה לנתנאל הפתעה בלתי נתפסת.

הזקיף שהמתין בשתיקה אטומה עד לתום דבריו, קירב אליו את פניו במהירות ולחש בעברית רצוצה: "אני יהודי כמוך. הבנתי כל מילה. תן לי את הדרכון שלך".

נתנאל הביט בשתיקה נדהמת בפקיד הגבולות הנוטל ממנו את הדרכון, מחתימו באישור מעבר ונפרד ממנו בחיוך ובאיחול 'גמר חתימה טובה'.

משם הפליג במהירות ברכבו אל העיירה השכוחה שיהודיה המעטים כבר המתינו לו בקוצר רוח. את תפילות יום הכיפורים עשה בהתרגשות יתירה, מתוך הכרה אמיתית בכוחה העצום של תפילה בעת צרה, ומתוך בקשה מעומק לב על אותן נשמות נידחות השוכנות בקצוות תבל ומצפות עדיין לגאולתן.

(מפי הסופר הר"ח ר' משה גוטמן ששמע מבעל המעשה)